

İSVEÇ ULUSLARARASI KALKINMA İŞBİRLİĞİ AJANSI (SIDA)

VAKA ANALİZİ

TÜSEV
Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
Third Sector Foundation of Turkey

STK'larla uzun süreli ve stratejik ortaklıklar kuran SIDA, STK'ların kurumsal kapasitelerini güçlendirmek ve stratejik planlarını belirlemelerine destek olmak amacıyla sistem temelli denetim sürecini başlatmıştır.

İsveç hükümeti tarafından kurulan Afrika, Asya, Latin Amerika ve Avrupa'da toplam 33 ülkede faaliyet gösteren İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı (SIDA) fonlarını yoksulluğu azaltmak üzere kullanmaktadır. Türkiye yoksulluk parametreleri açısından kritik bir durumda olmamasına rağmen; devam etmekte olan AB üyelik süreci ve bu geçiş sürecinin gerektirdiği değişimlerin hayata geçirilmesini kolaylaştırmak amacıyla SIDA tarafından desteklenen ülkeler arasında yer almaktadır.

İsveç hükümeti, 1992 yılından bu yana İsveç Kızılhaçı ve Raoul Wallenberg Enstitüsü gibi kurumlar aracılığıyla Türkiye'de sivil toplumun ve üniversitelerin çalışmalarına destek olmaktadır. 1992 yılında küçük desteklerle başlayan bu süreç günümüzde yılda 70 milyon İsveç Kronuna (yaklaşık 11 milyon Dolar) ulaşmıştır. 2010-2013 dönemi için uygulanan İsveç-Türkiye Kalkınma için İşbirliği Stratejisi (Strategy for Development Cooperation with Turkey) politikasının hayata geçirilmesi ile verilen desteklerin daha iyi bir koordinasyonla yürütülmesi önem kazanmış ve mali destekleri yürütme görevi SIDA ile birlikte İsveç Konsolosluğu'na verilmiştir. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak, SIDA'nın Ankara ofisinde yerleşik olarak faaliyet göstermeye başlaması, süregelen işbirliğinin daha da görünür hale gelmesini sağlamıştır.

2010-2013 yılları için strateji belgesine göre iki ülke arasında devam eden işbirliğinin hedefi, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik kriterleri arasında da yer alan demokratikleşme sürecini tamamlamasına destek olmaktır. Reform süreci ile kaydedilen gelişmelere rağmen; insan hakları ve demokrasiye saygının güçlenmesi ve insan

haklarını güvence altına alan yapıların kurulması, SIDA'nın strateji belgesinde Türkiye'nin ilerleme kaydetmesi gereken alanlar olarak dikkat çekmektedir.

Öncelikli destek alanlarını Türkiye'nin ulusal programları ve kalkınma planlarının da arasında olduğu stratejik belgelere dayanarak belirleyen SIDA, mali desteklerini *demokratik yönetim, insan hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği* alanlarına yönlendirmiştir. Benzer öncelikler çerçevesinde daha küçük ölçekli projelere destek sağlayan İsveç Başkonsolosluğu ise bu alanlara yönelik bilgilendirme ve farkındalık artırmaya yönelik etkinliklere mali destek sağlamaktadır.

2011 yılında Strateji Uzmanı olarak SIDA'nın Ankara ekibine katılan Annika Palo, İsveç Hükümeti'nin Türkiye'nin AB üyeliğine geçiş sürecine destek olmadaki kararlılığı neticesinde Türkiye'ye 2010-2013 stratejisi kapsamında aktarılan finansal destek miktarının artırıldığını belirtmiştir. Bahsedilen artışla birlikte, 2010-2013 döneminde Türkiye'deki kamu kurumları ve STK'lar için ayrılan destek miktarı SIDA yoluyla yıllık 70 milyon İsveç Kronu (yaklaşık 11 milyon Dolar) olarak gerçekleşmektedir. SIDA'nın bu desteğinin % 45'i STK'ların, % 55'i ise kamu kurumlarının projelerine hibe edilmektedir. İsveç'in İstanbul Başkonsolosluğu yoluyla ise yıllık 14 milyon İsveç Kronu (yaklaşık 2 milyon Dolar) civarında kaynak insan hakları, demokrasi ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanlarındaki projelere finansal destek ve uzmanlık yoluyla katkı sağlamak amacıyla harcanmaktadır. İdari giderler dışında kalan 8 milyon İsveç Kron'undan oluşan fonun % 75'i sivil toplum kuruluşlarına, % 12'si üniversitelere, % 6'sı uluslararası örgütlere ve % 3'ü belediyelere, destek alanlarındaki projelerini gerçekleştirmek üzere hibe edilmektedir.¹

¹ İsveç Başkonsolosluğunun destek fonu hakkındaki bilgiler İsveç-Türkiye İşbirliği Bölüm Yöneticisi Sevil Özmen ile yapılan 21.01.2013 tarihli yazışmadan derlenmiştir. Detaylı bilgi için: <http://www.swedenabroad.com/tr-TR/Embassies/Istanbul/Hakkmzda/Turk-svec-birlii-Birimi/>

Desteklediği STK'lar ile uzun süreli ortaklıklar kuran SIDA, kurduğu işbirliklerinin iki milyon İsveç Kronu'ndan düşük olmamasını ve 2-3 yıllık bir proje dönemini kapsamasını hedeflemektedir. Annika Palo, son stratejik plan döneminde SIDA'nın Türkiye'de altı STK ile genellikle iki veya üç yıl süreli sözleşmeler imzaladığını belirtmektedir. SIDA'nın desteklediği STK'lar İstanbul, Ankara, İzmir ve Diyarbakır merkezli olmalarına rağmen yürüttükleri projelerin faaliyetleri tüm Türkiye'yi kapsamaktadır. 2013 yılı sonunda ise sekiz yerel STK'nın desteklenmesi öngörülmektedir.

Fon verdiği STK'larla uzun süreli ve stratejik ortaklıklar kuran SIDA'yı, Türkiye'deki diğer donör kuruluşlardan farklılaştıran bir özelliği hibe verilen STK'ların *sistem temelli denetim (system based audit)* sürecinden geçmeleridir. Palo'ya göre, 2011 yılında İsveç Maliye Bakanlığı tarafından uygulanması zorunlu hale getirilen sistem temelli denetimin amacı İsveç vatandaşlarından toplanan vergilerle oluşan hibelerin dağıtılan STK'lar tarafından doğru kullanıldığından emin olunması ve risklerin daha iyi hesaplanmasıdır.

Hibe verilen STK'ların idari ve mali mekanizmalarının güçlü olduğundan ve STK'ların verilecek hibeyi etkin bir şekilde yönetme kapasitesi olduğundan emin olmak için uygulanan sistem temelli denetim ile yaklaşık bir sene süren bir süreçte STK'ların kurumsal kapasitelerine yönelik çeşitli değerlendirmeler yapılmaktadır. Denetim sonucunda kuruluşların ihtiyaçları ve gelişme gösterebileceği alanların belirlenmesinin yanı sıra; STK'ların stratejik planları, bütçeleri ve etkileri üzerine de incelemeler yapılmaktadır. SIDA ile ortaklık süreci 2011 öncesinde başlamış olan STK'lar da denetim sürecine dâhil edilerek finansal ve sistem temelli denetimlerden geçmektedirler.

SIDA'nın denetim süreci ile birlikte başlattığı bir diğer uygulama da STK'ların kapasite gelişimine yöneliktir. Kapasite geliştirme çalışmaları kapsamında Danimarkalı bir danışmanlık firması olan Nordic Consultancy Group ile çalışan SIDA,

yapılan analizlerle ortaklık kurduğu STK'ların daha etkin çalışmalarına katkı sağlayacak kurumsal ihtiyaçlarını ortaya koymaktadır. Bu analizler sonuçlarından yola çıkılarak, STK'lar için bir yol haritası belirlenmektedir. SIDA STK'ların kapasite gelişimine yönelik planların hayata geçirilmesi için gerekli maddi desteği sağlarken; Türkiye'den uzmanlar da STK'larla birlikte çalışarak süreci kolaylaştırmakta ve STK'lara destek sağlamaktadır. Bu planın öngördüğü gereklilikleri yerine getiren STK'lar, daha sağlam bir kurumsal yapıya kavuşarak, stratejik planları ve bütçelerini senelik olarak belirleyebilmektedirler. Ayrıca, program alanları ve projelerinin yarattığı etkiyi de daha açık bir şekilde öngörebilir hale gelmektedirler. Denetim ve kapasite geliştirme süreçlerinin tüm ortaklar için önem taşıdığından bahseden Palo, "sürecin STK'lar için çeşitli yükler getirmesine rağmen; kurumsal kapasitelerinin gelişmesi, misyonlarının netleşmesi ve kuruluşların kendilerine gerçekçi ve ulaşılabilir hedefler koymasından faydalı olduğunu" vurgulamaktadır. SIDA'nın STK'ları yalnızca hizmet sağlama odaklı mekanizmalar olarak görmediğinin altını çizen Palo, toplumsal sorunların çözümünde bu toplumların içinden çıkan kuruluşlarla çalışılmasının daha etkili sonuçlar elde etmede önemli rol oynadığını belirtmektedir. Türkiye'deki STK'ların toplumsal sorunların çözümünde etkili ve yaratıcı fikirler sunmada oldukça başarılı bulunduğunu belirten Palo, SIDA'nın STK'larla kurduğu işbirliğinin de bu iyi fikirler üzerinden hayata geçirildiğini eklemektedir.

Kamu-STK ilişkilerinin ve kamunun faaliyetleri üzerinde gözlemci rolü oynayabilen güçlü bir sivil toplumun önemine inanan Palo, SIDA'nın kurduğu uzun vadeli ve STK'ları güçlendirmeye yönelik ortaklıkların AB üyelik sürecindeki Türkiye'nin daha etkili bir sivil topluma kavuşmasına katkı sağlayacağını belirtmektedir.